

Ову Свету Тајну има право да савршава само архијереј, па се зато целокупан њен поредак не налази у Требнику, него у Архијерејском Служебнику (тј. . Чиновнику архијерејског свештенослужења"), док се чин архијерејског наречења и хиротоније налази у посебној књизи.

Свештенство је Света Тајна у којој се кроз архијерејско рукоположение ("хиротонија", од грчког χεῖρ - рука, и τίθω "титхими" - полажем) на правилно избранога спушта Дух Свети, постављајући га да савршава Свете Тајне и напаса стадо Христово.

"Богоустановљеност Свете Тајне Свештенства условљена је богоустановљеношћу и значајем саме јерархије новозаветне Цркве. Јерархија је у Цркви установљена да би била оруђе деловања Духа Светога у Светим Тајнама, у учењу и управљању Црквом, те да би се кроз њу - по прејемству од апостола, који су Духа Светога примили од Исуса Христа - ток благодати непрекидно разливао од Христа као извора и на временски и просторно удаљене народе. Очигледно, постављање лица која су призвана да буду оруђа деловања Духа Божијег може да изведе само Дух Свети, а не људи; сходно томе, начин постављања треба да буде нарочит, Божански, светотајински и при томе видљив".

Света Тајна свештенства савршава се само над лицима која су законито изабрана на дужност ђаконa, презвитера или епископа, и назива се "хиротонијом" или "рукоположењем", јер се, по узору на апостоле, обавља кроз молитву и полагање руке епископа на главу онога ко се рукополаже. Света Тајна свештенства обавља се увек у олтару и то за време Божанствене литургије. Пошто новопосвећени епископ и свештеник на дан свог посвећења учествује у освештању Светих Дарова, хиротонија над њим обавља се само на Литургијама светог Јована Златоустог или Василија Великог. А на литургији Пређеосвећених Дарова може се обавити само рукоположење за ђаконa и посвећење за ниже степене црквенослужитеља - ипођаконa, чтеца, појца и свећеносца. На једној Литургији може бити рукоположен само један епископ, један свештеник и један ђакон.

Посвећење у ниже црквене степене назива се "хиротесија" (χεῖροθέσις), што значи полагање руке. Хиротесија се не обавља у олтару, него на средини храма. Она може бити извршена и изван Литургије.

Нико не може бити посвећен у више степене црквеног клира, ако прстходно није прошао ниже. Први степен клира је степен чтеца или појца.

Посвећење за чтеца или појца

Посвећење за чтеца или појца обавља се на средини цркве, обично пре почетка Литургије (могуће је одједном посветити и неколико лица). Након облачења архијереја,

за време читања шестог часа, ипођакони доводе изабраног за посвећење пред Царске двери и чине три поклона према олтару, а затим, окрећући се назад, три пута се клањају архијереју. Онај кога посвећују прилази затим архијереју и приклања главу. Архијереј га осењује крсним знамењем и положивши руку на њега, чита молитву. Затим му унакрено постризава косу, након чега му се облачи кратак фелон, који свети Симеон Солунски назива "почетком свештених одежди". После тога архијереј три пута благосиља његову главу и чита другу молитву. Прва молитва се чита за посвећење у свећеносце, а друга за посвећење у чтечеве и појце. По окончању ове молитве чтецу се заповеда да прочита део из Апостола, у знак тога да је његова главна обавеза - читање ове књиге на богослужењу. Затим се са посвећеног скида фелон и он облачи стихар. После тога архијереј му из "Чиновника" чита нарочиту поуку и даје свећњак са којим овај стоји код иконе Мајке Божије за време Литургије.

Чтечеви се обично називају још и клирицима, и црквењацима, а такође и "пономарима" ("пономар", или правилније "парамонар", од грчког "парамони" - παρამονή, то јест онај ко борава у олтару, или ко је постављен за служитеља у олтару). Служебник каже да у олтар не може да уђе нико осим црквењака ("пономара"). Њихова је обавеза да припремају просфоре, вино, воду, тамјан и жар у олтару, да пале и гасе свеће у храму, да припремају и додају јереју кадионицу и топлоту, да спремају олтар и одржавају га чистим. Онај ко испуњава све те обавезе у Типику се назива још и "параеклисијарх", или "палитељ кандила". Он је обавезан и да звони за богослужење.

Назив "клирици" (грчки κληρικός), потиче од "клирос", што значи "удео, жреб"; клирици представљају удео Господњи, јер се посвећују служењу Њему.

Посвећење за ипођакона

Обавља се такође на средини цркве, пре Литургије, након облачења архијереја. Понекад се ово посвећење обавља одмах после посвећења за чтеца. Након облачења чтеца у стихар, ипођакони приносе архијереју стихарни појас, то јест орар. Архијереј га благосиља, а онај кога посвећују целива појас и руку архијереја, и онда га ипођакони опасују тим појасом. Ипођакон својим служењем представља служење анђела: зато се ораром и опасује крстолико, чиме се изображавају крила коима се покривају Херувими док стоје пред Престолом Божијим. Затим архијереј три пута благосиља руком по глави онога кога посвећују и, положивши руку на његову главу, чита молитву. Одмах потом новопосвећеном пружају лавор и убрус, те он сипајући воду даје архијереју да умије руке. Пошто целива руку архијереју, одводе га на одређено место (у певницу), где стоји, држећи лавор и бокал са убрусом до Херувимске песме, и чита у себи Трисвету песму, "Оче наш", "Господи, помилуј", Символ вере, "Ослаби, остави" и друге молитве које хоће. Приликом певања Херувимске песме доводе га до Царских двери, где даје архијереју да

умије руке, након чега улази у олтар. (Према упутству из Чиновника, на Великом входу он треба да иде иза свих служитеља, а када архијереј прихвати дискос и путир, и сви уђу у олтар, он треба да однесе воду у певнице и народу, како би се њоме помазали - ово се сада не ради).

Обавеза ипођакона је да чисти и отиरे Престо и Жртвеник од прашине и да се стара о њиховој чистоћи. Ипођакони служе углавном уз архијереја, облаче га и у одређеним тренуцима му додају упаљене трикирије и дикирије ради осењивања народа.

Рукоположење ђакона

За ђакона може да буде рукоположен само онај ко је већ посвећен за чтеца и ипођакона. Зато се данас често догађа да онај кога рукополажу за ђакона истог дана буде најпре посвећен за чтеца и ипођакона (ако до тада није био посвећен у ове степене).

Рукоположење за ђакона може да се обави само на Литургији, било потпуној, било Пређеосвећених Дарова.

Ђакон не савршава Свету Тајну Евхаристије, него само служи приликом њеног савршавања. Стога се његово рукоположение на потпуној Литургији обавља тек после освећења Светих Дарова, тачније после речи архијереја: "И да буду милости..." док се на литургији Пређеосвећених Дарова рукоположење за ђакона обавља после Великог входа, пре јектеније: "Исполним вечерњују молитву нашу Господеви".

Ипођакони доносе архијереју катедру и постављају је код левог угла Престола. Архијереј седа на њу тако да не буде леђима окренут Светим Даровима. Два ипођакона приводе онога ко се рукополаже од средине цркве до пред Царске двери, држећи своје руке на његовом врату, док га другом руком држе за руке, и сагињу га доле "колико је могуће". Старији ипођакон говори: "Заповеди". Коначно, доводе га до самих Царских двери, где га прихватају протођакон и ђакон, један за десну, други за леву руку, при чему протођакон говори: "Заповеди, преосвећени владико". Довођење ипођакона који се рукополаже у олтар као и возгласи изражавају призив Божији, коме су сведоци народ, клир и епископ. Ушавши у олтар ипођакон се клања архијереју који седи на катедри лево од Престола. Архијереј га благосиља изображавајући руком знак крста. Затим будућег ђакона три пута воде у круг око Престола, што симболизује његов завет да ће се заувек посветити служењу код Престола Божијег. Обилазећи око Престола он га целива на свакоме од четири краја, како би доказао да побожно поштује светост Престола. После сваког опхода целива руку архијереја и "епигонатион", то јест палицу, указујући тиме поштовање ономе преко кога се на њега спушта благодат Божија. Приликом овог трикратног опхода око Престола, певају се три црквене песме, и то најпре од стране свештенослужитеља у олтару, а затим их понављају појци: У првој песми: "Свјати

мученици, иже добрје страдаше и вјенчавшесја, молитесја ко Господу, спастисја душам нашим" ("Свети Мученици, који сте славно страдали и венце добили, молите се Господу, да спасе душе наше") оне ко се рукополаже указује се на свете мученике као на пример чврстине у вери и преданости светој Цркви чак до смрти. Друга песма: "Слава Тебје, Христе Боже, апостолов похвало, мучеников радованије, их же проповјед Тројица Јединосуштнаја" ("Слава Теби, Христе Боже, похвало апостола, радости мученика, чија је проповед Тројица Једносуштна") указује да, по узору на свете апостоле и мученике, Јединосуштна Тројица треба да буде предмет и његове проповеди. Трепа песма: "Исаије ликуј, Дјева имје во чревје и роди Сина Емануила, Бога же и чловјека, Восток имја Јему, јегоже величајушче, Дјеву ублажајем" ("Исаијо ликуј, Дјева у утроби заче, и роди сина Емануила, Бога и човека, Исток је име Њему, Њега величајући, Дјеву прослављамо") показује да основ свештенства представља очовечење Сина Божијег и да учење о томе представља главни догмат и темељ Цркве. После трећег опхода рукополагани се три пута клања Престолу говорећи: "Боже, смилуј се мени грешном", а затим код десног угла Престола клекне на десно колено (не на оба, што чини онај кога рукополажу за презвитера); то означава да се ђакону не поверава потпуно свештенослужење, већ само један његов део, односно да му се поверава служење *при* Светим Тајнама, али не и њихово *савршавање*. Потом онај кога рукополажу наслања укрштене руке на Престо, дотичући и челом свету Трпезу између руку, што означава да све силе душе и тела посвећује служењу код Престола Божијег. Архијереј устаје са катедре и полаже крај свог омофора на његову главу, у знак благодати Божије која га осећује; после трикратног благослова полаже руку на његову главу и након возгласа протођаконa: "Пазимо", произноси наглас молитву којом се савршава Света Тајна: "Божанска благодат, која свагда лечи немоћи и допуњава оно што недостаче, поставља (име), најпобожнијег ипођаконa, у ђаконa: помолимо се за њега, да дође на њега благодат Свесветог Духа". Као одговор свештенослужитељи у олтару три пута поју: "Господи, помилуј", а затим појци полако и отегнуто певају на грчком: "Кирие елеисон", у знак нашег јединства са грчком Црквом, од које је наша Црква првобитно добила благодат свештенства. Док се ово пева, архијереј три пута благосиља руком главу рукополаганог и чита над њим тајне молитве у којима тражи благодатне дарове неопходне за његово служење. Протођакон пак тихим гласом произноси јектенију у којој помиње како онога који рукополаже, тако и онога који се рукополаже. Након читања молитава архијереј уз благослов полаже на новопосвећенога свештене одежде које одговарају његовом чину. Ђакону се скида ораp, који је као ипођакон носио опасан у виду крста, и архијереј му га полаже на лево раме, потом му навлаче нарукнице, а на крају му у руке дају рипиду. При томе архијереј сваки пут возглашава: "Аксиос" ("Достојан"), што понављају сви свештенослужитељи и појци. Ово је свечана објава да је рукоположени постао достојан да се обуче у знаке свога чина и обавља службу која му је поверена. Новорукоположени ђакон стаје са рипидом у рукама покрај Престола "да пази светиње", то јест да чува Свете Дарове. Обично ђакон стане са леве стране Престола и лелуја рипидом изнад дискоса и Чаше све до возгласа "Светиње светима", када одлаже рипиду како би заједно са свима приступио светом Причешћу. Као знак тога да се у новорукоположеном догодила обнова Божанском благодаћу, он се први међу ђаконима причешћује Светим Тајнама. На крају Литургије новорукоположени произноси благодарну јектенију: "Ми који смо примили..."

Рукоположење свештеника

Ово рукоположење се може обавити само на потпуној Литургији и при томе одмах после Великог входа, како би новорукоположени јереј могао да учествује у освештању Светих Дарова.

Рукоположење свештеника је по свему слично рукоположењу за ђакона, уз извесне разлике и особености: за време Великог входа онај кога посвећују за јереја носи на глави "аер", то јест воздух; њега од средине цркве не воде ипођакони, него протођакон и ђакон, а код Царских двери га прима и води око Престола не протођакон, него најстарији од свештеника који саслужују архијереју, архимандрит или протојереј, који такође возглашава: "Пазимо"; затим, он пред Престолом преклања оба колена, у знак тога да прима на себе више служење, па стога и веће бремене од ђакона. Јектенију "у миру Господу се помолимо" такође не произноси протођакон, него најстарији од јереја.

Рукоположеном се, уз објављивање: "Аксиос", облачи свештеничка одежда: епитрахил, који му стављају након скидања орара, појас, фелон и у руке му се даје Служебник.

Новорукоположени стаје први међу јерејима, после најстаријег архимандрита, а први се и причешћује. После освећења Светих Дарова, архијереј уручује новорукоположеном део Светих Дарова са натписом "Христос", уз речи: "Прими овај залог и сачувај га целим и неповређеним до последњег даха твог, јер ћеш за њега бити испитиван о другом и страшном доласку великог Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа".

Новорукоположени прима ову частицу Светих Дарова на сунђеру из антиминос који је положен на посебан дискос, одлази да стане иза Трпезе, положи руке на њу и чита у себи 50. псалм. Уочи возгласа "Светиње светима" он враћа ову частицу архијереју.

Рукоположени на крају Литургије чита Заамвону молитву.

Епископска хиротонија

Хиротонија за епископа врши се на посебно свечан начин. Дан уочи хиротоније обавља се наречење изабранога. Сви архијереји који учествују у хиротонији (јер новог епископа може да рукоположи само сабор епископа, а никако мање од тројице или, у изузетном

случају, двојице архијереја, према 1. правилу светих Апостола) сабирају се у мантијама на средини храма, док први међу њима ставља на себе епитрахил, омофор и нарукнице. Двојица архимандрита у мантијама изводе новоизабраног из олтар, кључар доноси пладањ са светим крстом, а ипођакон чашу са светом водом. Секрстар Синода објављује указ о избору, на шта изабрани одговара сагласношћу: "Пошто је свети Сабор просудио да сам достојан такве службе, благодарим и прихватам и нимало не противречим". Затим архијереји, без учешћа појака, савршавају кратко молебнo пјеније. Првенствујући митрополит возглашава: "Благословен Бог наш..." а остали архијереји говоре: "Царју небесниј", Трисвето и "Оче наш". После возгласа: "Јако Твоје јест Царство..." певају тропар Педесетнице: "Благословен јеси Христе Боже наш..." Слава, И ниње, кондак "Јегда снишед јазики слија..." након чега митрополит произноси кратку сугубу јектенију на којој врши помињање: "за свечасног архимандрита, новоизабраног у епископа богоспасаваног града тог и тог". Молебан се завршава отпустом дана Педесетнице. После тога новоизабрани по традицијом изговара беседу која представља као некакву исповест његовог живота и расположена, и уједно излагање његових мисли и осећања у вези са узвишеним служењем које му предстоји. По завршетку беседе возглашава се уобичајено многољетствије свима, укључујући и нареченога. Затим га митрополит благосиља крстом и светом водом.

На дан хиротоније пре Литургије наречени свечано пред читавим сабором епископа, клира и народа исповеда свету православну веру и заклиње се да ће је непоколебљиво држати, чувајући правила светих Апостола, светих Васељенских сабора и Светих Отаца. Ову заклетву он даје стојећи на изобраењу орла, које означава да епископ вером и врлином треба да се уздиже изнад свих, усходећи духом ка небесима. Архијерејску заклетву, потписану на нарочитој грамати, наречени предаје митрополиту. После многољетствија нареченога воде у олтар и почиње Божанствена литургија по уобичајеном поретку.

Само хиротонисање за епископа обавља се одмах после певања Трисвете песме, а пре читања апостола. Најстарији јереј и протођакон приводе нареченога до Царских двери, где га прихватају архијереји и уводе у олтар. Учинивши три поклона пред Престолом и целивавши га, он клекне на оба колена, па положи крстообразно сложене руке и главу на Престо. Архијереји на његову главу стављају отворено Јеванђеље, са словима на доле, као руку Самог Господа, Који уздиже онога ко се хиротонише, али га уједно потчињава закону Јеванђеља. Првенствујући возглашава тајносавршавајућу молитву, а свештенослужитељи певају: "Господи, помилуј" три пута као и обично. Митрополит три пута благосиља хиротонисаног по глави и чита две тајне молитве, док сви остали архијереји, заједно са првенствујућим, полажу на главу хиротонисаног своје деснице. За то време други по старешинству архијереј произноси јектенију "У миру Господу се помолимо..." у којој помиње рукополаганог и онога који рукополаже. Појци за то време на грчком отегнуто певају "Кирие, елеисон" (Κύριε ἐλεῆσον), као и приликом рукоположења за ђакона и презвитера. Након читања молитве, са хиротонисаног скидају крст и фелон, а ипођакон доноси архијерејску одежду: сакос, омофор, крст, панагију и митру. Примајући сваки од ових делова одежде хиротонисани тражи за њега благослов од сваког архијереја, целива их у руке и облачи се. Приликом облачења сваког дела одежде возглашава се: "Аксиос!" ("Ἀξιός!") - "Достојан!" Након облачења сви архијереји целивају новохиротонисаног, те он заузима прво место међу епископима који су га хиротонисали, одмах после митрополита. Њему се као таквом препушта истакнуто

место у даљем току Божанствене литургије - он говори "Мир свима" пре читања Апостола, он осењује народ дикиријом и трикиријом после читања Јеванђеља и после Херувимске песме, он произноси возглас после сугубе јектеније: "Јер си милостив и човекољубив Бог..." он на Великом входу прима од најстаријег презвитера свету Чашу и произноси одговарајуће помињање, он даје Свету Крв Христову свештеницима за време њиховог причешћивања и осењујући дикиријом и трикиријом произноси возглас: "Спаси Боже народ Свој..." По завршетку Литургије, док се сви архијереји пресвлаче у олтару, новопосвећенога приводе митрополиту, који уз благослов полаже на њега архијерејску расу, панагију, мантију са источницима, клобук и даје му бројаницу. Сви архијереји излазе на амвон, где митрополит, произносећи одговарајућу поуку, уручује новохиротонисаном архијереју жезал, након чега овај последњи, држећи жезал у руци, благосиља народ обема рукама на све четири стране - на исток, запад, југ и север. Обично после тога архијереји одлазе, а новохиротонисани дели вернима нафору. У старини нису сви архијереји имали право да носе сакосе. Њих су носили само патријарси и митрополити, а остали су носили фелоне са крстовима ("полиставрион"). Тако је било и у Русији, да би тек од времена императора Петра Великог сви епископи почели да облаче сакосе.

Узвођење у разне друге црквене чинове

У "Чиновнику архијерејског свештенослужења" налазе се поретци узвођења у достојанство 1. архиђаконa или протођаконa, 2. протопрезвитера или протојереја, 3. игумана и 4.

архимандрита. Узвођење у сва ова достојанства обавља се током Литургије, на средини храма, за време малог входа са Јеванђељем. Онога који се узводи у неки од поменутих чинова протођакон приводи од средине храма до Престола, где чини три земна поклона, а затим га приводи до архијереја који седи у храму на катедри. Он стаје пред архијереја и чини три појасна поклона, а архијереј га три пута благосиља по глави и чита над њим молитве које одговарају датом достојанству, након чега полаже руку на његову главу и објављује: "ἁγίος", што понављају три пута и појци. Архиђакону или протођакону се том приликом даје нарочит двоструки ораp, протојереју набедреник и златни крст, ако раније није био њиме награђен, исто тако и игуману, а архимандриту - палица, посебан архимандритски крст са украсима, а у Руској Цркви, по обичају који је уведен за време цара Петра Великог, још и митра. На крају Литургије игуману и архимандриту облаче мантију, и то архимандриту са "скрижаљима" ("таблицама") тамно црвене или зелене боје, а ако су постављени за настојатеље манастира, онда добијају и жезал, уз одговарајућу поуку

Исто тако, али без читања било каквих молитава, само уз возглас: "аксиос", свештеницима се уручују одличја којима их за усрдну службу награђује епархијска власт или Архиерејски Синод. Епархијски архијереј има право да свештеника награди следећим наградама: набедреником, скуфијом и камилавком љубичасте боје, а Синод - златним напрсним крстом, чином протојереја или игумана, палицом, златним напрсним крстом са украсима и чином архимандрита. Од времена Московског сабора 1917-1918. године митром су почели да награђују и најзаслужније протојереје, чега раније уопште није било, него је тек од времена цара Петра Великог у виду изузетка допуштано сасвим малобројнима на највишим положајима.

Архиепископ АБЕРКИЈЕ (Таушев)